

מסורת הש"ס

א) ב"ב קמ"ד: ט) ז"ב ק"א: ז) ב"מ ד': טו. ק': ב"ב ל"ז: ו) ז"ב קל"ב: כמזות ק"י: ט) ז"ק: ו) זכרים טו, ו) ג"א בגדול לייבם, ט) ז"ל קמו ז"ק, ט) מסכת ז"ק, י) ז"ק, ט) יומר ממח"ז"ק, ז) ג"א פ"א שאינם ציד יתומי' יש בהם כח האשה ופעל חוב יומר י' ז"ק, ט) ג"א מדר' נתן דמה"א טעמא דמשבין ליה לקרקע בגבו יתומים משועבדים מה"א טעמא משבין למטלטלי דהוי כאליו אביהם בגאן כ' ז"ק, ז) ג"א ותקט נמי שפגבה כ' כלל ואפ"ם שאמרתי שגובה ממלוה דיתמי מכה תקנת כ' ז"ק, ט) ז"ל בעל כ' מיד וצדקתו פ"א השבח ונחלא וכו' ז"ק, ט) ז"ק מ"ו, ט) דוקא דר"ך ז"ק, ז) ילפינן ז"ק, ק) ג"א דל"ן בטעל ז"ק, ז) גס אילת אמר כ'י ומטו כ' כ' קרסה כ' שגאמר וטגנ הולד כ"י, ט) ז"ל דמפרש הכא טעמא כ' ז"ק, ט) ז"ק מ"ו, א) דאמר שמואל אפי' מתמי, ז"ק, ט) ז"ל לא לגבי נמי מתמי דל"ן כ' ז"ק, א) ז"ק ט"ז, ד) ז"ל שגבעל חוב והו' מידר' לתון שבה מבידו ונטעה כ' ז"ק.

מוסף רש"י

בעל חוב גובה את השבח, וכל הקרקע טורף מיד הלוקח כמו שה"א משכנתא על ידי הלוקח (ב"ב י"ד), מקולי בחובבה שני כאן, כלן הקל כמזוהו וזו אמת מלוה כמזוה (כמזוהו) ודמפרש טעמא כמזוה (ט"ו) דיותר מהאש"א רועה לישא אשה רועה לישא, דנחלא לה ככל דה', כדריש לק"ט טז כמזכ' טו ד' מלמכת ארמלו (רשב"ם ב"ב קע"ב).

רבינו גרשום

אינה גובה כתובה מן השבח שהשביחו נכסים לאחר מיתת בעלה: ולא הבנות משפט הבכורה, לאיש שהאיש חיוב הורשיש לבכורו פי שנים מנכסיו ולא האשה: בעל חוב גובה את השבח והאשה נמי בעלת חוב היא: מקולי בחובבה שנו, הוואיל והקולו גובה כתובה שאינה גובה מבינונית כבעל חוב אלא מבינונית וכן שאינה גבית בלא שבועה הקילו נמי עליה שאינה גובה את השבח כבעל חוב: ונתיי בחובבה, כדתנן לא כתב לה בגן נוקבן כ"י: בכור קריה רחמנא. כדררשינן והיה הבכור מיכן שמוצו בגדול ליבם אשר תלך פרט לאילנות שאינה יולדת: (א) ובכור אינו נוטל את השבח, אבל שבח ששבחו בין יבום לחלוקה שקיל: מ"ט יקום על שם אחיו אמר רחמנא והרי קם והכי קאמר יקום, כלומר מי שעתיד לקום ליבם ועדיין לא קם יש לו דין בכור דלא שקיל משבח אלא כפשוטו: והרי קם, אבל מאחר שקם דייבם נסתלק ממנו דין בכור וקאי במקום אחיו שכת ושקיל פי שנים בשבח דבין יבום לחלוקה שקיל חלק של עצמו וחלק של מתו, ולא משום דין בכור, דבכור אין לו שבח כלל: ורבא אמר אביי וכו'.

א) נראה דל"ל ג"ש דבכור אינו וכו'.

יש בכור פרק שמיני בכורות

ולא האשה כפוסתה. לא בשצח שהשצחו אס אינם שוין הנכסים בשעת מיתת בעלה כדי שיעור כתובה ואח"כ השצחו אינה נוטלת אלא כמה שהיו שוין ולא בראוי כעמוחוק: ולא **הנזות**. שהיה מקבל עליו לזון את בתה שהיה לה מאיש אחר חמש שנים אינה ניוזנת לאחר מיתתו אלא לפי מה שהנכסים שוין לא בשצח ולא בראוי: ולא **היצב**. שנוטל פי שנים חלקו וחלק המת שייצב את אשתו אינו נוטל א) [בחלקן] אחיו לא בשצח ולא בראוי: וכולן אין נוטלים כו'. מפרש בגמ' [ע"ז] אמאי נקיט ליה גב' כי הוא ראשית אונו ולו משפט הכורה. משמע דלדידיה קאי כלומר צנכסיו משפט הכורה ולא צנכסי אשתו: לו. לאז בשעת מיתה: בעל חוב. שהלוה לחצירו מעות ומכר לזה הנכסים והשצחוס לקוחות טורף בעל חוב הגוף והשצח וכן אשה נמי בעלת חוב היא: מקולי **תשובה**. זה אחד מקולי כתובה: **צבור קרייה רחמנא**. והיה הצבור אשר תלדו מוקמינן ציבמות (דף כד.) דציצב מיירי וקאמר רחמנא דמזוה א) לייצב בגדול: **יקום על שם אחיו**. והיינו לנחלה כדאמר ציבמות (שם:) צבור קרייה רחמנא ודינו כצבור דלא יטול בראוי ובשצח צין מיתה צביהם לייצב: **והרי קם**. מיתה שנאל אשת אחיו כמזו) פי שנים צנכסים צרשותו וכי אשצח צרשותו ז) אשצח ונוטל

ממנה דמלוה מוחזקת י) לגבי כתובה גובה אשה כתובתה ממלוה יתומים צומח"ז אפי' גבו מעות מכה תקנת הגאונים דכיון דעשו מטלטלי כמקרקעי ה"ל מטלטלי שגבו יתומים צחוצ צביהם משועבדים לבעל חוצו דלצביהם ט) מדר' נתן דמה"ט חשבין ליה לקרקע שגבו יתומים פ' (חשובין) משועבדים מה"ט כאליו צביהם בגאן מחיים ולהכי ליכא למימר דליהוי רחוי לענין כתובה כמו לשאר דצרים מיהו קשה מ"מ הוו תרי חומרי צבמותה שחקנו הגאונים שגבה אשה ממטלטלי דיתמי ט) ואי טעון שגבה אפי' ממלוה הצעל כשצבו היתומים מעות מדר' נתן י) י"ל לגמרי עשו הגאונים כמקרקעי ועוד שגמרי' שחקנת הגאונים דאורייתא אינם תרי חומרי כלל ואע"פ שאמרתי כי גם בלא יז מלוה דיתמי מכה תקנת הגאונים אין להוכיח כ"כ שיהו מטלטלי שגבו יתומים צחוצת צביהם משועבדים לבע"ח ולכתובת אשה מטעם דר' נתן כמו קרקע כשגבו קרקע כיון דלאלס שיעבדו קרקע לענין טריפה מלקוחות טפי משיעבדו מטלטלי אך יא יט להוכיח דאשה גובה ממלוה מההיא דהכותב כמו שפירשתי וכן עמא דבר להצוות נגשים ממלוה של בעליהן יז: **ולא** האשה בבחובתה ולא הבנות במזונותיהן ולא היבם. הא דלא חשיב יט) בעלים דאמר רב פפא ציש נוחלין (צ"צ דף קס: ושם ד"ה אמר) הלכתא אין הצעל נוטל

צראוי כעמוחוק משום דשצח נוטל כדפירש רבינו שמואל התם דכיון דל"ן יורש אלא הוא וזכה צנכסים מיד וצירושמו יט) בלא לשצח ונראה דכיון שאין הצעל נוטל בראוי כמו כן אינו נוטל ממלוה אשתו אפי' מה שהלוותה מנכסי מלוג שלה כשהיא תחתיה כדמוכח צשור שגגה ד' וה' (צ"ך דף מ"ג): שאינו יורש נוקי אשתו יט) (לרבנן) משום דהוא כמלוה דמדמי רחוי צכבור לרחוי דגצי בעל דמיימי התם גצי בעל פלוגתא דרבי ורבנן דגצי צבור ציש נוחלין (צ"צ דף קגד.) יט) דלרבי ט) צריך לאוקמה בגירשה משום דלא חשיב מלוה רחוי צכבור וי"ה בלשה אע"ג צכבור יט) פסוקא ז) דילפינן מהדדי ורבנן חשיב לה רחוי אע"ג שאס ז) הנזקין שלה צאים לידה צחיים היה עליהם תורת נכסי מלוג כדמוכח משום דס"ל דבעל שקיל צמלוה דהא ודאי לא שקיל כדפרישתי אלא להכי נקט גצי צבור פסקא דמלוה משום דלגבי צבור פליגי בה אמוראי התם צההיא שמעתא ולהכי צצקיה לבעל ונקט צבור והא ליכא לאקשויי אמאי לא תני להו צהדי הדדי יט)א) הא אין הצעל וצבור נוטלין בראוי כעמוחוק ואין נוטלין צמלוה משום דלגבי צבור משנה שלימה היא כדתנן הכא דל"ן נוטל בראוי כעמוחוק אבל בעל דל"נו נוטל בראוי לא אשכח בלא משנה ולא צרייתא אלא מימרא היא צפ' יט) נוחלין (שם דף ק"ג). דל"ר אבהו א"ר ינאי) ומטו צה משמיה דר' יהושע מנין לבעל שאינו נוטל בראוי כעמוחוק שנאמר יט) הוליד את יאיר וגו': **וזהאמר** שמואל בע"א חוב גובה את השבח מקולי בחובבה שנו באן. ציתומים פירי הכא דרמיא צבנות צמוזותיהן דמוזן האשה והצבות יז) כדתנן צפ' הנושא כעמובות (דף ק"א) וצקוטרס צריי מוזן הצבות כגון נשא אשה ופסק לזון בתה ולפירשוו אין ראייה יט) דמצי איירי שפיר בשצח לקוחות ואין לשון צנות משמע כן יז) דמה ליה צנות יותר מצן דהכי נמי צצן אס פסק עס אשתו כי ההיא דקתני גצי חמשה גוצין מן המחוררין והמקבל עליו לזון בת אשתו וצן אשתו ולא הוה ליה נמי למייקט צנות לשון צצים אלא הוה ליה למיתמי ולא בת אשתו צמוזותיה דלשון צנות משמע מוזן הצבות דתנן צהניזקין (גיטין מח:) שאוכלת בתנאי צ"ד כדתנן צפ' נערה שמתפתה (כמזוה דף צ"ג): לא כתב לה צנן נוקבן דיהוואין ליי מילאי כו' חייב מפני שהוא תנאי צ"ד ועוד ז) דפריך הכא טעמא משום דתנאי כתובה יט) (כתנאי צ"ד) וצתה הניזונית צפסק צפסק עס אשתו לזון את בתה חמש שנים לא מקרי תנאי כתובה דאינה ניזונית מכה שהיא בתה דאפי' בת אחרים היתה ניזונית אס פסק עליה עס אשתו שהיא כצ"ח אלא צמוזן יט) הצת שהוא תנאי צ"ד איירי והנהו לא גצי ממשעצדי כדתנן צגיטין דהניזקין (דף מח:) וצכמוצות פ' הנושא (דף ק"א) וא"כ הא ודאי הא דקאמרי הכא דל"נן גובות שצח כי אס קרן היינו מיתמי ולא מלקוחות ודומיא דהכא איירי ככתובה דלא גציא משום דמקולי כתובה שנו כאן כדאמר טעמא משמע אבל צ"ח גובה שצח א) כדאמר שמואל ואפי' מיתמי כדפרישתי דציתמי עסקינן ואע"ג דאמר צפרק קמא דצ"מ (דף טו.) דבעל חוב גובה שצח מלקוחות שצך כתב לו מוכר ללוקח אלא איקום ואישפי ואימרוק וצינא אל"ן אינון עמליהון ושצחיהון אבל המקבל מתנה דלא כתב לה הכי לא גצי כיון דל"ן לו על מי לחזור מהאי טעמא גופיה) דלא גצי מיתמי יט) דל"ן להם על מי לחזור יט) חלקן צין יורש למקבל מתנה דירש כרעיה דאצוה הוי ויש לו לצ"ח לגבות את השצח ממנו כמו מחציו ומשום נעילת דלת ט) צריך לתקן שיגבה מתן את השצח יותר ממקבל מתנה דלא שייך יט) לאז והא דאמרין צפרק המקבל (צ"מ דף קי.) יתומים אומרים אנו השצחנו ובעל חוב אומר צצבים השצחי כו' משמע דאס השצחו יתומים לא גצי בעל חוב שצחא היינו דוקא כשעשאה אפותיקי דהכי נמי קאמר התם דלא גצי מלקוחות דקאמר שמואל ג' שצין להם את השצח ומעלין אותם צדמים אלו הם צבור לפקטו ובעל חוב צאפותיקי וצ"ח ללקוחות ומההוא דשמואל מיימי התם יט) דאי אייתו יתמי ראייה דאינהו אשצחן צדמי מסלקינן להו משמע שלשחן עינן אחד צאפותיקי יט) דפריך עליה מי אחר שמואל צ"ח ללוקח ייצי ליה שצחא והאמר שמואל צ"ח גובה מן השצח ומשני הכא צמאי עסקינן כשעשאה אפותיקי יט) א) (כי) הא דאמר צ"ח גובה שצח כגון דל"ל לא יהא לך פרעון אלא מזו וכשהגיע זמן הויא ליה כמאן דגצי יט) ונשאר שדות ט) של צ"ח ונטעה שלא צרשות וגרע כחו של צ"ח צמה שנעשית אפותיקי דמשום דהויא כמאן דגציא צריך לשלם דמי השצח צין לייתומים צין ללקוחות והיינו דקאמר בתחילת הסוגיא גצי יתומים ארעא כיון דלגוציינא קיימא כמאן דגציא דמיא גס צקוטרס פ' יט) עלה דכשנעשית אפותיקי מוכח כדלקמן צשמעין ומה שחירן הש"ס תחלת הקושא דשמואל יט) הא דמסיק צה שיעור ארעא ושצחא הא דלא מסיק כו' לא קאי צמסקנא דמוקמינן לה כשעשאו אפותיקי דאפי' מסיק צה שיעור ארעא ושצחא צריך לשלם לייתומים וללקוחות דמי שצחן כדפרי' ועוד דעל כרחיק הך יט) יתומים אומרים אנו השצחנו לא ממוקמא דלא מסיק צה שיעור ארעא ושצחא דל"כ אפילו צצבים השצחי לא שקיל אלא ודאי צמסיק ציה

נב.

עין משפט נר מצוה

קד א מיי פט"ו מהל' אשות הל"ה טוש"ע דה"ע פ' ק סעיף ב: קה ב מיי טס טוש"ע טס סי' קיב סעיף ו: קה ג מיי פ"ג מהלכות נחלת הלכס ז נטוש"ע דה"ע סי' קסג סעי' א': ד יומי' פכ"א מהל' מלוה ולוה הל"א טוש"ע ח"מ סי' קטו סעיף א':

תורה אור השלם

- כי את הבכר בן השנואה יביר לקחת לו פי שנים בכל אשר יוצאו: כי הוה ראשית אנו לו משפט הקבירה:
- וזהו הבכור אשר תלך יקום על שם אחיו הפות: ואל ינקותו שמו משאל: דברים כו ה

שיטה מקובצת

אל אבל בין אות ד' נמוק: א אפי' בין אות ד' נמוק: ט בגדול ליבם הסי"ד ומה"ד בכור קרי' רחמנא ודינו כו' בין מיתה ליבום הסי"ד ומה"ד יקום על כ' ביבמות הסי"ד: זן ברשותו נמי אמשבו: טן תרי אפי' נמוק: ו לידם ולהכי: ון בזה ביד יותר ממה: ון זכה ולפי שאין להיתומים ביד רפה בהם כח: טן מוחזקת היא לגבי: יתומים משועבדים טו כאליו בגאן אביהם מחיים (וזה) [וא"כ] הכי נמי מטלטלי שיעבו היתומים חשובים משועבדים מהאי טעמא כאילו בגאום אביהם מחיים: ואל ו"ל דלגמרי: יט בלא כמו שפי' מטלטלי דמלוה דיתמי משתעבדי טפי משאר מטלטלי דיתמי טעמא פלוגתא דר"ט ור"ע בלא וכו' משתעבדי מכה תקנת הגאונים חזוני לומר דמתקנות הגאונים אין: יט אך מ"מ יש יז בעליהן: לשון רבי: טן חשיב הכא בעל: טן בלא לשבח ונראה דכמו שאין הבעל כו' נוטל במלוה אשתו אפי': יטן לרבנן דרבי אי דהוח: יטן נוחלין דלא צריך התם לאוקמה בגרשה משום: יטן יש פסוקים דילפי מהדרי: טן שאם היו בידה צחיים: אל דשבק רב פפא ביש נוחלין כו' נקט פסקא דמלוה גבי בכור: טן הדדי דאין הבעל: טע שנאמר ושגבו הוליד: טח משועבדים כרתון בחנוקין דמה שפי' בקוטרס הבנות במזונותיהן הוינו צנשאר אשה ופוסק עמה לזון את בתה ה' שנים שיש לה מאיש אחר והיא גובה אף מן הלוקחות כדתנן צפ': טח דאיה דמירי שפיר: טן כן דלמה ליה למייקט צנות יותר כו' בכך שייך אס פסק עס כו' המחוררין וכו' והמקבל עליו: טן כתובה ככתובה וכתה: טע במוזן הבנות שרוא: טע מיתמי כיון דאין להם על מי לחזור משמע יש: טן דלת שייך לתקן: יט) שייך מדי לאב: טע התם ראיא דאי אייתו כו' דאיתו אשבוו ברמי: טע באפותיקי איירי דפריך עליה התם מי: טע אפותיקי פ' הא דאין ב"ח: טע דגיבאי וכיוור ברשות משאר שדות: ון פי שם עלה: טע דשמואל אדשמואל הא: טע תק דיתומים:

^[א] נראה דל"ל ג"ש דבכור אינו וכו'